

Prinsessentranen

Tragische gevolgen van de vorstelijke huwelijkspolitiek
in de 19^e eeuw

Copyright

Willem Kalb, Prinsessentranen

© 2022 Willem Kalb - derde oplage
Uitgegeven in eigen beheer. Druk: bravenewbooks.nl
Contact: wkalb@mail.com

ISBN 9789 464 6571 04

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, of enige andere vorm, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorpagina: met dank aan BTM Rotterdam
Beeld: Prinses Jelena van Montenegro

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	11
Inleiding: De gangbare staatsvorm, monarchieën in Europa tussen 1815 en 1918	15
Vijftien portretten:	
- Caroline prinses van Brunswijk	26
- Leopoldina aartshertogin van Oostenrijk	41
- Marianne prinses der Nederlanden	57
- Olga Nocolajewna grootvorstin van Rusland	74
- Louise prinses der Nederlanden	88
- Charlotte prinses van België	101
- Maria Christina aartshertogin van Oostenrijk	117
- Thyra prinses van Denemarken	132
- Louise prinses van België	141
- Nathalie gravin Keschko	154
- Victoria prinses van Pruisen	170
- Elisabeth prinses van Mecklenburg-Schwerin.	182
- Louisa aartshertogin van Habsburg-Toscane	196
- Jelena prinses van Montenegro	211
- Victoria Melita prinses van Saksen-Coburg.	224
Verantwoording	242
Namenregister	245
Gebruikte literatuur	252

'Toen ik vijftien was heeft men mij doen trouwen'
Louise van Saksen-Coburg, prinses van België

Voorwoord

Als koningin Juliana en prins Bernhard op reis gingen kwamen ze langs ons huis aan de Hindelaan in Den Dolder. Eind jaren veertig, begin jaren vijftig woonden we aan de rand van het oude vliegveld Soesterberg. Daar ergens stond het vliegtuig van prins Bernhard, zei mijn tante Bé. Dat schiep een band, de Pro

Juventute Prinsessenkalender hing dan ook op een prominente plaats bij ons aan de muur. De prinsesjes waren vaak in mijn gedachten. Op weg naar pianoles reden we langs het grote witte paleis in het groen. Daar op Soestdijk woonde de koninklijke familie die ik kende van de foto's van de kalender en de beelden van het Polygoonjournaal. Een ideale familie, zo stelde ik me voor, van vorstelijke personen die een voorbeeldig leven leidden, ver van de gewone mensen.

Op de lagere school werd vanuit de protestants-christelijke traditie veel aandacht besteed aan de Tachtigjarige Oorlog en de heldenrol die Willem van Oranje daarin had gespeeld. Dat

versterkte mijn idee dat de nazaten van deze Willem wel heel bijzondere mensen moesten zijn die het beste voorhadden met ons brave vaderland. Op Koninginnedag kreeg ik een oranje sjerp om, er was er een aubade bij het gemeentehuis. We zongen vaderlandse liederen die we op school hadden inge studeerd en kregen als beloning een reep chocolade van de burgemeester.

Prinses Beatrix heb ik één keer ontmoet toen ik begin jaren zestig als leerling van een christelijke kweekschool werd uitgenodigd om deel te nemen aan een bespreking van de Europese Werkgroep. De prinses wilde Nederlandse jongeren stimuleren om mee te helpen aan de opbouw van de stad Dousadj in Iran die door een aardbeving was verwoest. Wij zouden in Nederland kunnen helpen om geld in te zamelen en meer jongeren kunnen betrekken bij dit Europese project.

Het was ergens aan een gracht in Amsterdam, de prinses werd vergezeld door een secretaresse en een medewerker. Ik was onder de indruk van Beatrix, van haar bevlogenheid, haar verzorgde uiterlijk en haar keurige, wat bekakte Nederlands. Ik zat aan tafel met iemand met levenservaring met visie, iemand met klasse. Ik, met mijn Duitse achternaam, had het met haar te doen toen ze enkele jaren later werd bekritiseerd en aangevallen omdat ze het in haar hoofd had gehaald om te gaan trouwen met een Duitser.

Prinses Beatrix, jaren zestig

In de vele jaren daarna heb ik me weinig bekommerd om de monarchie. Ik beschouwde het als een gegeven waar je weinig last van hebt. Ergens woonde een familie van wie je het wel en wee zo'n beetje volgde maar die veraf stond van de dingen waar ik me dagelijks mee bezighield: lesgeven en het schrijven en vertalen van informatieve teksten, het aangaan van een relatie, het vinden van een woning, mijn hoofd boven water houden.

De afgelopen tien jaar heb ik veel blogs geschreven en raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de 19^e eeuw, het tijdperk dat een enorme stempel heeft gedrukt op de stad Amsterdam waar ik nu alweer zo'n vijftig jaar woon. Een tijdperk van grote veranderingen en snelle vooruitgang. Bij het lezen van kranten rond 1860 viel mij op hoe belangrijk het nieuws over vorstelijke personen in die tijd was. Dat er overal koningen, groothertogen en prinsessen optraden die in eigen land machtige figuren waren met een belangrijke stem in de politiek. Ik las de biografie van prinses Louise van België en realiseerde me dat haar persoonlijke tragedie paste in een patroon van vorstelijke families die jonge prinsessen uithuwelijkten aan vreemde prinses uit verre landen om de buitenlandse betrekkingen te verbeteren. Van deze prinsessen werd gevraagd zich op te offeren voor de familie, voor hun land. Ze deden dat braaf, uit plichtsbesef. Soms ging het goed en ontstond er een gelukkige verbintenis. Vaker hadden de echtgenoten elkaar weinig te vertellen en leefden ze langs elkaar heen, ze vervulden alleen nog maar hun formele plichten. Soms ging het echt verkeerd en waren de prinsessen doodongelukkig.

Vooral over deze laatste groep gaat dit boek. De prinsessen die terecht kwamen in een slecht huwelijk, prinsessen die door de politieke situaties belandden in omstandigheden waar ze niet om hadden gevraagd en toch probeerden hun hoofd recht te houden.

In de lange periode tussen 1815 en 1918 lagen de nadagen van veel van die monarchieën. De oude regels en wetten knelden, steeds vaker kwamen monarchen in het nauw. De schaduw van dat naderende einde hing boven de paleizen, de baljurken bleven in de kast, de juwelen in de kostbare mahoniehouten dozen.

Ik zal er niet om treuren als op een dag de monarchie ook uit Nederland verdwijnt. Het is een vreemd verschijnsel uit vroegere tijden, maar er is nog geen goede gelegenheid geweest om ons er netjes van te ontdoen. We tolereren deze staatsvorm omdat een mooie koningin een goed PR-middel is, en ach, de koning en de koningin doen toch hun best om er wat van te maken. Maar het blijft vreemd dat we in artikel 1 van de Grondwet stellen dat iedereen die in Nederland verblijft voor de wet gelijk is en dat we tegelijkertijd een uitzondering maken voor één familie, namelijk de Oranjes, die als enigen recht hebben om staatshoofd te worden.

Voor de prinsessen uit dit boek was het bestaan van de monarchie een gegeven, een deel van hun leven. Het was ook een systeem dat zware lasten legde op wel heel jonge schouders. Geen wonder dus dat er prinsessentranen vloeiden, maar pas op, niet in het openbaar. Naar buiten toe glimlachten ze. Altijd.

Inleiding

De gangbare staatsvorm

Monarchieën in Europa tussen 1815 en 1818

Aan het begin van de 20e eeuw, tot 1918, was de monarchie overal in Europa nog de gangbare staatsvorm. Republieken waren op de vingers van één hand te tellen, ze vormden vreemde uitzonderingen. Als er nieuwe landen werden gecreëerd ging men naarstig op zoek naar een geschikte koning. Noorwegen, Griekenland, Italië, Roemenië en Bulgarije kregen in die jaren allemaal een koning die afkomstig was uit een van de oude dynastieën die over Europa regeerden.

De Franse Revolutie van 1789 schudde Europa wakker. Opeens was het autoritaire gezag van de koning niet meer zo vanzelfsprekend. Het volk, de *cytoien*, kwam in opstand, een koning en koningin stierven onder de guillotine.

In de paleizen elders in Europa moet men gehuiverd hebben. De roerige tijd onder Napoleon Bonaparte zorgde voor chaos. Landen die eeuwenlang hadden bestaan verdwenen van de kaart, vorsten verlieten hun paleizen en zochten hun heil in streken waar de Franse legers nog niet waren doorgedrongen. Uiteindelijk werd Napoleon verslagen door een alliantie van oude machten: Pruisen, Rusland, Oostenrijk en Groot-Brittannië, aangevuld met een Nederlandse legereenheid onder aanvoering van prins Willem Frederik, de latere koning Willem II.

Op het Congres van Wenen in 1814-1815 wilden de grote Europese landen de oude orde herstellen maar ook een opruiming houden. Europa telde veel te veel staten die nog gestoeld waren op oude verdragen en achterhaalden rechten. Napoleon had vooral in Midden-Europa al veel van die kleine landen opgedoekt en kerkelijke gebieden gesecculariseerd. Die veranderingen bleven deels gehandhaafd. Zo ontstond het nieuwe koninkrijk der Nederlanden dat een stevige buffer moest vormen tegen Frankrijk dat altijd al de neiging had zich naar het noorden te willen uitstrekken. Er werden nieuwe grenzen getrokken, er werd met landen geschoven.

Het oude Duitse Keizerrijk van Karel V verdween definitief van de kaart. De laatste keizer beperkte zich voortaan tot zijn eigenlijke taak, hij regeerde als Franz I uitsluitend over Oostenrijk. Het uitgangspunt bij het Congres van Wenen waren de begrippen 'legitimiteit' en 'restauratie'. De grote Europese machten wilden de oude orde herstellen. Zo was het vanzelfsprekend dat in Frankrijk de Bourbons weer aan de macht kwamen, maar koning Lodewijk XVIII moest wel accepteren dat hij regeerde op basis van een nieuwe grondwet die meer rechten aan burgers toekende dan in de dagen van voor de revolutie.

In de Winkler Prins Encyclopedie die bij ons in de jaren vijftig in de kast stond was een overzicht te vinden van de monarchieën in Europa rond 1910. Er waren toen drie keizerrijken, achttien koninkrijken, negen vorstendommen, zeven groothertogdommen en zes hertogdommen met min of meer een zelfstandige status in Europa. Met evenzoveel heersers op tronen die op zeer verschillende manieren over hun onderdanen regeerden. In Engeland hadden regering en parlement al behoorlijk veel macht, in sommige Duitse staten was de vorst nog vrijwel almachtig en bestonden oude feodale regels die de adel veel invloed verschaften. In Rusland werd de lijfeigenschap pas in 1861 afgeschaft, de tsaren regeerden er met harde hand, het volk had niets in te brengen. In de meeste landen was het regeren voorbehouden aan mannen, slechts in enkele landen

golden de Salische wetten niet, daar konden ook vrouwen plaatsnemen op de troon zoals in Engeland, Nederland en Spanje.

In de loop van de 19^e eeuw werd van alle kanten aan de stoelpoten van de monarchen geknaagd. Liberale politici wonnen steeds meer aan invloed en wilden hervormingen doorvoeren die de macht van de vorst zouden beperken. Anarchisten wilden de macht van de kerk en staat doorbreken en schuwden ook de koningsmoord niet. De verhalen daarover werden gretig verteld. In het verre Rusland en ook op de Balkan stierven edellieden door zwaarden, rapieren en kogels. Ach ja, dat wilde oosten. Hier in het beschaafde deel van Europa was het een schok toen Lodewijk XVI in 1793 onder de guillotine terecht kwam. Een koning, bij gratie Gods, die als burger Louis Capet zomaar door de beul werd onthoofd. Het geloof in de goddelijke orde werd danig op proef gesteld.

Het volk eiste in de loop van de 19^e eeuw meer invloed op beslissingen die gevolgen hadden voor hun hun dagelijkse leven. Steeds luider klonk de roep om een nieuwe grondwet. Via kranten en boeken werden liberale ideeën verspreid. Het beperken van de persvrijheid stuitte steeds vaker op protest. In juli 1830 kwamen de Fransen in opstand tegen hun autocratische koning Karel X. In Brussel eisten de Belgen hun onafhankelijkheid op en keerden zich tegen hun vorst, koning Willem I. Het was onrustig in Europa. Ook in 1848 was er overal in Europa sprake van opstanden en protesten, er werd geroepen om een meer democratische grondwet, de tijd van het absolutisme leek voorbij. In veel Duitse staten werden deze opstandige stemmen al snel tot zwijgen gebracht, hier en daar werd een grondwet ingevoerd die bevoorrechte burgers wat meer invloed gaf. Koning Willem II veranderde volgens de geschiedschrijving 'in één nacht van conservatief in liberaal'.

Voor het eerst ontstonden er constitutionele monarchieën waarbij de macht van de koning werd beperkt en de ministers verantwoording verschuldigd waren aan het parlement. De vorsten stonden hun macht maar mondjesmaat af. Ze wisten nog tientallen jaren de gang van zaken te beïnvloeden. Onze koning Willem III kon het maar moeilijk verkroppen dat zijn vader in 1848 akkoord was gegaan met een ingrijpende grondwetswijziging. Waar het kon probeerde hij zijn wil door te drukken.

Huwelijkspolitiek

Het onderhouden van goede betrekkingen met bevriende landen was een van de hoofdtaken van het staatshoofd. De vorst legde bezoeken af en ontving buitenlandse gasten volgens vaste rituelen. De status van het Huis werd daarbij nauw-

lettend in de gaten gehouden, waarbij de grootte en het belang van het land een belangrijke factor was maar ook de ouderdom van de dynastie speelde een rol. Hoe ouder, hoe belangrijker. De Welfen uit Saksen bijvoorbeeld gingen er prat op dat hun dynastie uit de achtste eeuw stamde. Jonge koninkrijken zoals België, Noorwegen, Griekenland, Bulgarije en Roemenië moesten zich nog bewijzen en stonden achteraan in de rij. Montenegro en Servië werden beschouwd als operette-koninkrijken die nauwelijks serieus werden genomen.

Een goede band met andere vorstelijke families ontstond zeker als een van de dochters kon trouwen met een erfopvolger van een andere familie. Ook voor de zoons was het belangrijk te trouwen met prinsessen uit vooraanstaande dynastieën. Deze huwelijkspolitiek werd een van de pijlers onder het grote negentiende-eeuwse netwerk van vorstelijke families in Europa die voor een groot deel met elkaar verwant waren. Wat

daarbij hielp was dat iedereen Frans sprak. Frans was de taal van de diplomatie en ook die van de vorstelijke hoven. Al heel jong kregen de prinsjes en prinsesjes les in Frans van een huisleraar of gouvernante. Aandoenlijk is het om hun brieven te lezen die in enkele gevallen later werden gepubliceerd. Hun Frans bestaat uit eenvoudige zinnen en zit vol met grappige fouten. Maar een bezoek aan het Russische hof in Sint-Petersburg of het Zweedse hof in Stockholm leverde geen direct communicatieproblemen op, iedereen sprak dezelfde taal: schoolfrans. Bovendien golden in heel Europa ongeveer dezelfde beleefdheidsvormen. Deze

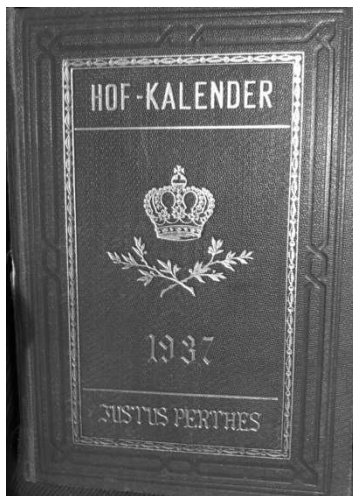
Prinses Victoria, 'Ena' in de familie, draagster van het hemofilie-gen

hofetiquette werd losjes, zoals in Engeland en Scandinavië, of juist heel streng gehanteerd. Zo werd er geklaagd over de hoven in Wenen en in Dresden waar schoondochters het heel moeilijk hadden om zich aan het strenge gezag van de 'Spaanse hofetiquette' aan te passen. Aan het hof van koning Frederik Willem III

van Pruisen ging het er daarentegen bijna gezellig aan toe, constateerde prinses Marianne toen zij zich in 1830 verloofde met prins Albrecht, de kinderen tutoyeerden hun ouders, zoiets deden ze in Den Haag en Brussel niet.

Als vader kon je nooit te laat beginnen met de zoektocht naar een geschikte huwelijkskandidaat. Dochters gingen al jong het huis uit, zestien, zeventien was de ideale leeftijd om te trouwen. Was een prinses boven de twintig dan vormde dat een reëel probleem. Zonen mochten eerst wat ervaring opdoen en reizen maken, maar als ze ouder waren dan vijftientig werd dat gezien als een nadeel.

Een eerste stap in de zoektocht naar een geschikte echtgenoot was natuurlijk het onderhouden van de reeds bestaande contacten. Er werd veel getrouwd met verwanten, dichtbij of wat verder weg. De stambomen van vorstelijke geslachten zijn nauwgezet bijgehouden. Het is dus makkelijk na te gaan hoeveel voorouders vorstelijke personen hebben. Door een aantal keren met een neef of nicht te trouwen vermindert het aantal voorouders. Historici spreken dan van 'Ahnenerlust' wat kan leiden tot het makkelijk overdragen van erfelijke ziektes, zoals de beruchte bloederziekte hemofilie, waarbij het natuurlijke stollingsproces van het bloed wordt belemmerd. Koningin Victoria van Engeland was zeer waarschijnlijk draagster, zij gaf de ziekte door aan haar zoon Leopold en aan twee van haar dochters, Alice en Beatrice. Alice droeg het gen via haar dochter Alix van Hessen, door aan haar kleinzoon tsarevitsj Aleksej. Via Beatrice kwam de ziekte in het Spaanse koningshuis terecht, haar dochter Victoria Eugénie was draagster. Zij trouwde met de Spaanse koning Alfons XIII, twee van haar zonen leden aan hemofilie.

De 'Gotha' Hof-Kalender

In ieder paleis stond de 'Almanach van Gotha' wel in de boekenkast. Deze 'Gothaischer Hof-Kalender' werd sinds 1763 jaarlijks uitgegeven door Justus Perthes en bevatte gegevens van alle Europese vorstelijke families. In deze 'Gotha' konden de vaders precies napluizen waar in Europa een geschikte huwelijkskandidaat te vinden was. In kleine, bijna onleesbare gotische letters staan er de namen en de geboortedata en ook de godsdienst van de families in vermeld.

Het was gebruikelijk om een huwelijkspartner in het buitenland te zoeken. In de eerste plaats omdat dat de mogelijkheid gaf om banden met bevriende landen te verstevigen. Bij een partner uit de eigen contreien zou er een speciale band ontstaan met één familie uit het binnenland wat zou kunnen leiden tot scheve gezichten en verkeerde verwachtingen.

Behalve naar de leeftijd van de huwelijkskandidaat werd er ook gekeken naar de reputatie van de betreffende familie. Belangrijk was dat de verloofde van dezelfde stand was. Zonen en dochters van een koning konden uitsluitend trouwen met een zoon of dochter van een regerende vorstenfamilie. Deze eis van 'ebenbürtigkeit' was vaak vastgelegd in het boek met de familieregels. Het aangaan van een huwelijk zonder toestemming van de koning of met iemand van een lagere stand, een morganatisch huwelijk, betekende in de regel verlies van titel, inkomen en privileges.

Voor de eigenzinnige Willem Nicolaas, de oudste zoon van koning Willem III, werd rond 1860 druk gezocht naar een geschikte huwelijkspartner, maar verschillende pogingen mislukten. De reputatie van de Prins van Oranje was niet al te best. In 1874 gaf 'Wiwill' aan te willen trouwen met gravin Mathilda van Limburg Stirum, maar hij kreeg voor die verbintenis geen toestemming van zijn vader. 'Mattie' was slechts gravin en dat was duidelijk een te lage stand voor de kroonprins van het Koninkrijk der

Willem Nicolaas, 'Wiwill', Prins van Oranje

Nederlanden. Door een morganatisch huwelijk aan te gaan zou hij het aanzien van het hof en van het land schaden. Daarna is het nooit meer goed gekomen tussen vader en zoon. Wiwill stierf, nog altijd ongehuwd, in 1879 in Parijs.

Een grote familie

Twee Deense prinsessen: Dagmar trouwde met Alexander Romanov en werd als Maria Feodorovna tsarina van Rusland; haar zus Ova trouwde met de latere koning Eduard VII en werd koningin van Engeland.

Die verbintenissen tussen de verschillende vorstenhuizen hadden in Europa geleid tot een sterke band tussen verschillende landen. Die band werd in de loop van de 19^e eeuw alleen maar sterker.

Koningin Victoria van het Verenigd Koninkrijk was getrouwd met Albert, prins van Saksen-Coburg-Gotha. Ze kregen negen kinderen. Victoria en Albert hebben veel energie gestoken in het vinden van geschikte huwelijkspartners voor hun zonen en dochters.

Het Britse rijk was een wereldmacht geworden, in 1877 kreeg Victoria de titel 'keizerin van India', wat haar rang in Europa nog verder verhoogde. Nadat al haar kinderen getrouwd waren en over Europa waren uitgezwermd mocht zij zich met recht de 'grootmoeder van Europa' noemen. De Britse vorsten uit de 19^e eeuw waren allemaal getrouwd met een telg uit een Duits vorstenhuis, zodat koningin Victoria door haar prinsgemaal werd aangesproken met 'Weibchen'. Alleen haar oudste zoon Eduard koos voor een Deense prinses.

Ook de Romanovs in Rusland haalden hun echtgenoten uit Duitse vorstendommen, de prinsessen kregen fraaie Russische namen, ze gingen over tot het Russisch-orthodoxe geloof en deden hun best om Russischer te worden dan geboren Russinnen. Maar aan het hof werd vooral Duits en Frans gesproken.

Koning Christiaan IX van Denemarken werd 'de schoonvader van Europa'

genoemd. Zelf trouwde hij in 1842 met Louise van Hessen-Kassel. Het echtpaar kreeg zes kinderen die allemaal trouwden met telgen uit aanzienlijke dynastieën, wat het aanzien van Denemarken sterk verhoogde.

Het hertogdom Saksen-Coburg-Gotha had door een verstandige huwelijks-politiek en goede contacten verbindingen gekregen met koninklijke families in heel Europa en daarmee ervoor gezorgd dat de naam van het onbeduidende landje overal bekend was. Prins Albert trouwde in 1840 met kroonprinses Victoria. Het Britse koningshuis heette tot 1917 officieel Saksen-Coburg-Gotha. Koning George V veranderde tijdens de Eerste Wereldoorlog deze te Duitse naam in *Windsor*.

1894. Kinderen en kleinkinderen van koning Victoria in Coburg op de wat groezelige binnenplaats van het kasteel bij de verloving van de latere tsaar Nicolaas II met prinses Alix van Hessen. Foto: Eduard Uhlenhut.

Toen België in 1830 zich onafhankelijk verklaarde gingen de leidende figuren uit

het land op zoek naar een koning. Die mocht beslist geen Fransman zijn en uiteindelijk kwam men uit bij prins Leopold, de broer van hertog Ernst van Saksen-Coburg-Gotha,. Hij zou als Leopold I de eerste koning der Belgen worden. De Belgische koninklijke familie heeft net als in Groot-Brittannië in 1920 de Duitse naam afgezworen en heet nu eenvoudigweg *Van België*.

De Nederlandse koning Willem III verloofde zich als kroonprins met Sophie van Württemberg. Haar moeder was grootvorstin Catharina, een oudere zuster van koningin Anna Paulowna, de moeder van Willem III. In de familie ontstonden grote bezwaren tegen het huwelijk van Willem met zijn volle nicht, dat zou niet goed zijn voor de gezondheid van hun kinderen. De drie zonen van Willem III en Sophie zouden inderdaad niet oud worden. Na de dood van koningin Sophie in 1877 ging koning Willem III naarstig op zoek naar een tweede echtgenote. Het liefst was de koning getrouwd met zijn maîtresse, de Franse operazangeres Emilie Ambre, voor wie hij een villa in Wassenaar had gekocht en die hij de titel gravin d'Ambroise had geschonken.

Maar een dergelijke verbintenis riep zoveel weerstand op bij familie en de ministers dat de koning ervan afzag. Met behulp van zijn zuster prinses Sophie van Saksen-Weimar probeerde hij bij enkele Duitse vorsten te polsen of er niet ergens nog een huwbare dochter was. Een aantal keren werd zijn verzoek botweg geweigerd. Uiteindelijk belandde de koning in het vriendelijke vorstendom Waldeck-Pyrmont waar prinses Emma, een van de zes dochters van vorst Georg Viktor genegen was een huwelijk met de veel oudere Willem III aan te gaan.

Al die familiebanden hebben niet kunnen verhinderen dat in 1914 een aantal van deze landen met elkaar in oorlog raakten. De Eerste Wereldoorlog met al zijn verschrikkingen was een oorlog van land die geregeerd werden door familieleden: Eduard VII, de koning van Groot-Brittannië, tsaar Nicolaas II en Wilhelm II de keizer van Duitsland waren alle drie directe afstammelingen van koningin Victoria.

Hadden ze hun meningsverschillen niet kunnen oplossen tijdens een zomerse picknick? De macht lag echter niet langer alleen in handen van de monarchen. Politici en ook het leger hadden een sterke stem in het voeren van de buitenlandse politiek. De monarchie was er vooral voor de buitenkant, het visitekaartje. De grote beslissingen werden genomen door ministers en officieren, de majesteit stond in de coulissen en mocht dan nog wel een handtekening zetten.

Aanpassen

Diplomaten begaven zich op weg met een portret van de mogelijke huwelijkskandidaat. Soms ook werden de prinsen zelf Europa ingestuurd voor een 'bruidsschouw'; ze trokken langs bevriende hoven om de jonge prinsessen te keuren. Als het kon werd er een ongedwongen ontmoeting gearrangeerd tijdens een feestelijke bijeenkomst zoals een huwelijk van verwanten of tijdens een kuur in een van de vele Europese kuuroorden zoals Spa, Bad Ems, Aix-les-Bains of Karlsbad waar leden van de Europese adel een deel van de zomer doorbrachten. Als de beoogde kandidaat in de smaak viel werd er vaak maandenlang onderhandeld over de huwelijksvoorwaarden, vooral de hoogte van de bruidsschat was belangrijk, het ging daarbij om enorme bedragen. De jongelieden om wie het allemaal ging hadden soms wel iets maar vaker niets in te brengen. Het kwam voor dat een prinses een voorgestelde huwelijkskandidaat weigerde omdat hij te oud of te lelijk was of omdat ze niet van geloof wilde veranderen of ertegenop zag om te moeten verhuizen naar een ver, onbekend land. Maar dan werd door haar ouders een enorme druk uitgeoefend op de jonge prinses om toch maar met de voorgestelde kandidaat in zee te gaan, het ging immers om het belang van haarzelf, de familie en het belang van het land.

*Koningin Victoria,
Foto van Alexander Bassano 1882*

Werden de families het met elkaar eens dan stelden de vorstelijke raadgevers een uitgebreid huwelijkscontract op. Daarin werd veel geregeld, bijvoorbeeld welke jaarlijkse toelage de bruid van haar ouders zou krijgen, in welk geloof eventuele kinderen zouden worden opgevoed, hoe vaak de bruid haar ouderlijk huis zou mogen bezoeken, op hoeveel personeel ze recht had. Het kwam voor dat de prinses en de zorgvuldig uitgekozen bruidegom elkaar nog nooit hadden gezien. Soms was het een aangename verrassing, maar gaf hij

duidelijk aan minder in haar geïnteresseerd te zijn, bijvoorbeeld omdat hij al een langdurige relatie had met een andere vrouw of meer geïnteresseerd was in relaties met mannen - ook dat kwam voor.

Voor deze jonge prinsessen was de overgang van het vertrouwde leven thuis bij haar eigen familie naar het leven in een ander land, met een andere taal, met andere gewoonten, een andere religie, heel zwaar. 'Je moet je aanpassen', was de belangrijkste les die ze leerden van hun moeders. Vaak leed de prinses onder de druk van haar schoonfamilie om zwanger te worden en moest ze eraan wennen dat ze niet zomaar kon doen en laten wat ze wilde, ze moest haar man en zijn familie gehoorzamen.

Na de val van veel monarchieën in 1918 hebben enkele van deze prinsessen hun biografie geschreven. Vaak in de hoop om er wat geld mee te kunnen verdienen omdat hun financiële situatie afhankelijk was geworden van familieleden die waren gevlucht of van staten die niet meer bestonden. De verhalen in die publicaties zijn vaak aangedikt en sentimenteel, vooral weinig feitelijk. Er zijn in de 19^e eeuw heel veel brieven geschreven die een goed beeld geven van het dagelijks leven van de uitgehuwelijkte prinsessen. Ze vertellen over hun zorgen, hun heimwee en hun liefde voor hun ouders. Het zijn verhalen van gekwetste vrouwen met een leven dat bepaald werd door anderen. Een leven met pracht en praal, met mooie momenten van geluk en plezier. Een bevoorrecht leven van luxe en lange verblijven in zonnige orden. Maar ook een leven met veel schaduwzijden, verdriet en tranen, prinsessentranen.

Caroline prinses van Brunswijk (1768-1828)

De opstandige prinses die nooit gekroond zou worden als koningin van Engeland

De meeste meisjes van goeden huize waren al verloofd als ze achttien waren. Sommigen waren zelfs nog jonger. Augusta, de oudere zus van Caroline van Brunswijk, was net zestien toen ze zich verloofde met een prins uit Württemberg en was op haar zeventiende al moeder. Augusta's man was in dienst getreden van de Russische tsaar en onlangs gouverneur van Finland geworden. Als gouverneursvrouw was ze doodongelukkig in haar grote huis, ergens in een kleine Finse stad ver weg in het noorden, tussen de meren en de bossen waar ze niemand zag met een man die niet naar haar omkeek. Gelukkig was het kind gezond en heel lief, zo schreef ze. Caroline en zij schreven elkaar elke twee weken lange brieven die er soms weken over deden om op de bestemming aan te komen omdat het water van de Botnische Golf was bevroren.

De jonge Caroline van Brunswijk was tot verdriet van haar vader niet erg geïnteresseerd in toekomstige huwelijkspartners. Ze verbleef het liefst op de zomerresidentie van de familie, de buitenplaats Richmond House die haar vader